

SENZOMOTORIČKE AKTIVNOSTI U JASLIČKIM ODGOJNO-OBRAZOVNIM SKUPINAMA

Život je multisenzorni događaj.

Naziv *senzomotoričke aktivnosti* odnosi se na skup aktivnosti koje djeca spontano rade – na aktivnosti u kojima istražuju svijet oko sebe **koristeći sva svoja osjetila**. Na temelju teorija kognitivnog razvoja, od kojih se najutjecajnijom smatra teorija švicarskog psihologa Jeana Piageta, možemo utvrditi da djeca u svom kognitivnom razvoju prolaze kroz nekoliko faza, od kojih je prva upravo senzomotorna faza, a traje od djetetova rođenja do druge godine života. U toj se fazi dijete prvenstveno oslanja na svoja osjetila – dodir, okus, njuh, sluh i vid i to oblikuje njegovo shvaćanje svijeta koji ga okružuje. Dijete gledanjem, slušanjem, hvatanjem, stavljanjem u usta, osjetom mirisa i baratanjem predmetima upoznaje svijet i usklađuje različite osjetilne kanale.

Drugi zadatak koji dijete savladava u ovome razdoblju je proširiti repertoar motoričkih vještina, od finih motoričkih pokreta poput hvatanja, stiskanja i držanja objekata šakom ili prstima do krupnih motoričkih pokreta poput puzanja, hodanja, trčanja, penjanja, provlačenja, skakanja i ostalih prirodnih oblika kretanja jer razvijeniije motoričke vještine djetetu omogućavaju da iskusiti još više osjetilnih podražaja.

Razdoblje ranog djetinjstva naziva se još i *osjetljivo razdoblje*, što znači da je **za razvitak određenih sposobnosti baš u tom periodu nužno primiti odgovarajuće poticaje iz okoline**. U suprotnom, razvoj vještina bit će značajno usporen. Upravo iz tih spoznaja o važnosti rane senzomotoričke stimulacije, u planiranju aktivnosti i okruženja u jasličkim skupinama implementirani su elementi za stimulaciju svih djetetovih osjetila.

OSJETILA I STVARANJE OKRUŽENJA ZA NJIHOV RAZVOJ

Sedam je osjetila – vanjska osjetila koja prikupljaju senzorne informacije iz okoline, tj. dodir, vid, sluh, njuh i okus te dva unutarnja osjetila – osjetilo pokreta i osjetilo svijesti o vlastitome tijelu, koja daju informacije o položaju tijela i pokreta u odnosu na gravitaciju. Tih sedam osjetila nisu zasebni kanali za primanje informacija – sve što dijete doživljava utječe istovremeno na više od jednog osjetila i svi se senzorni podražaji zajedno obrađuju u mozgu.

DODIR

Naše prvo i najosnovnije osjetilo je osjetilo dodira ili taktilni sustav. Taktilni sustav razvija se prvi i taktilni su receptori smješteni na većini ljudskih organa (koža, usta, probavni sustav, ušni kanalići itd.). Bilo kakav propust u razvoju ovog osjetila može rezultirati zbunjujućim senzornim iskustvima. Taktilno iskustvo prožima sva ostala iskustva. Upravo je iz tog razloga u planiranju aktivnosti te stvaranju materijala i poticaja za senzomotorički razvoj djece najveća pažnja posvećena poticanju osjetila dodira.

Istraživački je centar u tu svrhu obogaćen taktilnim vrećicama i balonima (vrećice i baloni napunjeni materijalima različitih tekstura poput riže, pijeska, kukuruza, spužve, brašna, gela i sl.) i senzornim posudama u kojima se nude suhi i mokri materijali za istraživačko manipuliranje. Od suhih materijala djeci je ponuđen krupni i sitni rasipni materijal (jesenski plodovi, riža, pijesak), različite kinetičke mase za modeliranje (mješavina brašna i ulja, kinetički pijesak) i plastelin ili slano tijesto, dekorativne papirnate trave i rafija, celofan, spužve i slični materijali različitih tekstura. Od mokrih materijala djeci je ponuđena pjena koju su djeca stvarala pomoću različitih spužvi, vode i dječje kupke, pjena za brijanje za istraživačko manipuliranje dlanom i prstima na stolu, mokri pijesak te tekuća boja (tempera). Na više mjesta u prostoru sobe dnevnog boravka djece, izložene su taktilne ploče (ploče prekrivene različitim taktilnim materijalima) za dodirivanje i manipuliranje, a u polivalentnoj dvorani djeci su ponuđeni materijali poput bodljikavih loptica i lopti od spužve, velike lopte za pilates i taktilne staze (staza s elementima od materijala različitih tekstura po kojima djeca hodaju bosa). Tijekom boravka na zraku djeca su slobodna istraživati sve prirodne taktilne poticaje – pijesak, šljunak, zemlju, travu, lišće, beton, koru drveta itd.

SLUH

Slušanje je složen proces koji uključuje zamjećivanje i obrađivanje zvukova (davanje značenja zvukovima). Za poticanje razvoja obrade slušnih podražaja formiran je zaseban centar aktivnosti za istraživanje zvuka. Djeci su ponuđeni improvizirani glazbeni instrumenti (bubnjevi, zvečke i udaraljke izrađene od pedagoški neoblikovanih materijala, drveni ksilofon itd.) te zvučne ploče prekrivene različitim materijalima za istraživačko manipuliranje koji proizvode zvukove različitih vrsta, intenziteta i frekvencije. Djecu se potiče i na osluškivanje, imenovanje, lociranje i oponašanje različitih zvukova iz okoline (cvrkut ptica, vika i smijeh druge djece, zvukovi motornih vozila, građevinskih mašina, šum vjetra i kiše itd.). Osim toga, djeci je redovito omogućeno aktivno ili pasivno slušanje različite glazbe – dječjih pjesama i instrumentalne glazbe poznatih kompozitora.

VID

Vid uključuje sposobnost oka da precizno prikuplja slikovne informacije iz okruženja, a mozak zapaža stvari u okolini, obrađuje značenje i pamti vidne informacije te određuje najbolji način reagiranja na viđeno. **Aktivnosti i poticaji za vizualni unos u jasličkoj odgojno-obrazovnoj skupini uključuju različite boje, prizore, kontraste i kretnje.** Primjerice, to su istraživačko manipuliranje materijalima koji propuštaju svjetlost na svjetlosnome stolu (senzorne vrećice – prozirne vrećice punjene različitim prozirnim materijalima u boji poput gela, ulja i šljokica, prozirne kocke, prozirne folije u boji), te promatranje i istraživačko manipuliranje senzornim bočicama (prozirnim bočicama punjenima obojanom vodom, uljem, svjetlucavim materijalima, gel-kuglicama ili pjenom). Djeci su ponuđeni i materijali koji omogućuju stimulaciju više osjetila odjednom, primjerice, taktilne ploče u cijelosti načinjene od materijala u istoj boji ili umetaljke, slagarice i naticaljke za prepoznavanje i usklađivanje istih boja i oblika (za vizualni i taktilni unos) te mirisni plastelin u različitim bojama (vizualni, taktilni i mirisni unos).

MIRIS I OKUS

Miris dolazi do nosa obično nošen strujanjem zraka. Kada dijete nije sigurno što točno njuši, miriše objekt kako bi stvorilo jaču struju i privuklo što više mirisnih molekula do receptora u nosnim šupljinama. Miris i okus usko su povezani. Okusni pupoljci na jeziku djeteta mogu detektirati samo četiri okusa: slatko, slano, gorko i kiselo. Sve ostalo što mislimo da je okus, zapravo je miris. Osjet mirisa i okusa povezan s hranom razvija se mirisanjem hrane. Uočeno je da djeca radije jedu onu hranu za koju smatraju da miriše dobro, a odbijaju onu čiji miris im ne odgovara. **Osjetilo okusa svakodnevno se stimulira različitom hranom koju djeca konzumiraju tijekom svog boravka u vrtiću (doručak, voćna užina, ručak – slatko, kiselo, gorko, ljuto, kiselo, neutralno), a istovremeno se razvija taktilna osjetljivost za različite teksture hrane u ustima. Osim mirisanjem hrane, osjetilo mirisa razvija se i mirisanjem mirisnih vrećica i bočica (vrećice i bočice punjene materijalima natopljenima različitim mirisnim uljima), istraživačkim manipuliranjem mirisnim plastelinom i mirisnom pjenom.**

OSJETILO POKRETA I OSJETILO SVIJESTI O VLASTITOME TIJELU

Osjetilo pokreta i osjetilo svijesti o vlastitome tijelu svakodnevno se razvijaju različitim aktivnostima koje uključuju motoričko kretanje – od spontanosti dječjih aktivnosti poput hodanja, puzanja, trčanja, skakanja, penjanja, ljuljanja, bacanja i šutiranja lopte i drugih predmeta, vožnje na dječjim vozilima i sl., do aktivnosti u polivalentnoj dvorani koje iniciraju odgojiteljice, poput hodanja po povišenoj i suženoj površini, sunožni skok s povišenog, provlačenje ispod i prelaženje preko postavljenih prepreka, hodanje po kosinama, gađanje u cilj, stajanje na jednoj nozi, preskakanje nižih prepreka, zaobilaženje prepreka, ljuljanje na pilates lopti, elementarne igre itd.

Zaključno, možemo reći da opisane aktivnosti pomažu djetetu da otkrije i istraži nove osjete i razvije bolje razumijevanje svijeta oko sebe, što mu posljedično pomaže da razvije širi spektar motoričkih vještina. Poticanjem senzomotoričkog razvoja pozitivno se utječe i na razvoj drugih, naprednijih vještina poput govora, logičkog mišljenja, samostalnosti i brige o sebi te lakšem izražavanju želja i potreba jer tako djetetu dajemo snažne početne temelje.

Članak pripremile:

odgojiteljice odgojno – obrazovne skupine *Krijesnice*
Ana Puzjak i Magdalena Gašpar

Preporučena literatura:

- Car-Kolombo, T., Miculinić, S. (2013.): Moje tijelo – senzomotorika u jaslicama, *Dijete, vrtić, obitelj*, 19 (2013.), br. 72, 14–17
- Tatalović Vorkapić, S. (2013.): Razvojna psihologija: rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci
- Biel, L., Peske, N. (2007.): Senzorna integracija iz dana u dan: obiteljski priručnik za pomoć djeci s teškoćama senzorne integracije. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
- Leder, I. (2018.): Aktivnosti za poticanje senzomotoričkog razvoja, *STEM mali istraživači* (18. 2. 2018.). Dostupno na: <https://www.stemlittleexplorers.com/hr/aktivnosti-za-poticanje-senzomotorickog-razvoja/>